

BÀI 7: NHÀ NƯỚC TRONG HỆ THỐNG CHÍNH TRỊ

1. MỤC ĐÍCH, YÊU CẦU

- *Mục đích*: tìm hiểu vấn đề cơ bản về hệ thống chính trị và vai trò của nhà nước trong hệ thống chính trị.
- *Yêu cầu*: nắm được các khái niệm và những nội dung cơ bản về
 - + Khái niệm hệ thống chính trị, các bộ phận cấu thành (cơ cấu) của hệ thống chính trị và đặc điểm cơ bản của hệ thống chính trị;
 - + Vị trí, vai trò của nhà nước trong hệ thống chính trị.

2. TÀI LIỆU THAM KHẢO

- ĐH Luật Hà Nội, Giáo trình Lý luận về Nhà nước và Pháp luật, NXB CAND, Hà Nội 2004.
- Khoa Luật – ĐH Quốc gia Hà Nội, NXB ĐHQGHN, Giáo trình Lý luận chung về Nhà nước và Pháp luật, Hà Nội 2005.
- Viện nghiên cứu nhà nước và pháp luật, Những vấn đề lý luận cơ bản về nhà nước và pháp luật, NXB CTQG, Hà Nội 1995.
- TS. Đặng Đình Tân, Thể chế Đảng cầm quyền – Một số vấn đề lý luận và thực tiễn, NXB CTQG, Hà Nội 2004.

3. ĐỀ CƯƠNG NỘI DUNG

3.1. KHÁI NIỆM VÀ CƠ CẤU CỦA HỆ THỐNG CHÍNH TRỊ

Hệ thống chính trị: là tập hợp các thiết chế chính trị, chính trị-xã hội có mối liên hệ chặt chẽ với nhau tạo thành một chỉnh thể thống nhất cùng tham gia vào việc thực hiện quyền lực chính trị.

- Khái niệm hệ thống
- Khái niệm chính trị
- Khái niệm thiết chế (thể chế); thiết chế chính trị, chính trị-xã hội

Hệ thống chính trị thể hiện:

- Mối quan hệ giữa các thiết chế chính trị, chính trị-xã hội;
- Các hoạt động chính trị, quyết định và hành vi chính trị;
- Ý thức chính trị và văn hoá chính trị.

Các bộ phận cấu thành (cơ cấu) của hệ thống chính trị

- Nhà nước
- Tổ chức chính trị - Đảng phái chính trị
- Tổ chức chính trị-xã hội

3.2. VỊ TRÍ, VAI TRÒ CỦA NHÀ NƯỚC TRONG HỆ THỐNG CHÍNH TRỊ

3.2.1. Vị trí của nhà nước trong hệ thống chính trị

- Nhà nước là biểu hiện tập trung nhất của quyền lực chính trị
 - + Là đại diện của các tầng lớp, giai cấp và nhóm lợi ích chủ yếu trong xã hội;
 - + Là đại diện chính thức của toàn xã hội;
 - + Nhân dân thực hiện quyền lực của mình một cách trực tiếp và gián tiếp. thông qua các cơ quan đại diện.
- Nhà nước là công cụ chủ yếu, hữu hiệu nhất để thực hiện quyền lực chính trị
 - + Cường chế nhà nước trong thực hiện quyền lực chính trị;
 - + Đầy đủ phương tiện cơ sở vật chất để thực hiện quyền lực chính trị;
 - + Chủ thể duy nhất mang chủ quyền – chủ thể trong quan hệ quốc tế về chính trị (công pháp quốc tế).

3.2.2. Mối quan hệ của nhà nước với các thiết chế chính trị, chính trị-xã hội khác trong hệ thống chính trị

- Mối quan hệ giữa nhà nước và đảng cầm quyền, các đảng phái chính trị
 - + Đảng hoạch định chiến lược và những mục tiêu cơ bản, đường lối chính sách phát triển kinh tế - chính trị - xã hội;
 - + Đảng là nguồn nhân sự cho cơ quan nhà nước, vai trò quan trọng trong việc tổ chức quyền lực nhà nước tối cao;
 - + Đảng kiểm tra, giám sát việc thực hiện quyền lực nhà nước, thực hiện chủ trương, đường lối chính sách;
 - + Hoạt động trên cơ sở Hiến pháp, pháp luật và điều lệ của tổ chức;...
- Mối quan hệ giữa nhà nước và các tổ chức chính trị-xã hội
 - + Tổ chức xã hội là tập hợp quần chúng nhân dân liên kết theo nguyên tắc tự nguyện nhằm đáp ứng những lợi ích của các thành viên;
 - + Hoạt động trên cơ sở Hiến pháp, pháp luật và điều lệ của tổ chức;
 - + Tham gia vào quá trình tổ chức cơ quan nhà nước và giám sát việc thực hiện quyền lực nhà nước theo quy định của pháp luật;
 - + Đóng góp ý kiến xây dựng pháp luật, chủ trương, đường lối chính sách phát triển của đất nước;...

4. CÂU HỎI

4.1. Câu hỏi nhận định

Hãy trình bày quan điểm riêng của anh (chị) về các nhận định sau đây theo hướng đúng hay sai? Giải thích tại sao?

- 154) Hệ thống chính trị là phương pháp (thủ đoạn) mà nhà nước sử dụng để thực hiện quyền lực nhà nước.
- 155) Hệ thống chính trị là một bộ phận của bộ máy nhà nước.
- 156) Mặt trận tổ quốc Việt Nam là một bộ phận cấu thành bộ máy nhà nước.
- 157) Cùng với nhà nước, Đảng cộng sản Việt Nam là một bộ phận cấu thành của hệ thống chính trị.
- 158) Đảng cầm quyền lựa chọn và quyết định về mặt nhân sự trong bộ máy nhà nước.
- 159) Tổ chức chính trị-xã hội hình thành với mục tiêu vì lợi ích của các thành viên và hướng đến nắm giữ quyền lực nhà nước.

4.2. Câu hỏi thảo luận

- 160) Các tổ chức xã hội đóng vai trò tích cực hay tiêu cực đối với việc thực hiện quyền lực chính trị? Lấy ví dụ minh họa cho lập luận của anh (chị).
- 161) Có quan điểm cho rằng một nhà nước dân chủ thực sự với quyền bầu cử, ứng cử ở các cơ quan quyền lực tối cao của nhà nước và quyền biểu quyết quyết định những chủ trương chính sách lớn của đất nước bằng trưng cầu dân ý sẽ làm mất dần đi sự lãnh đạo và chi phối của Đảng cầm quyền.
Anh (chị) hãy trình bày quan điểm của cá nhân mình về vấn đề nói trên theo hướng ủng hộ hoặc phản đối.

4.3. Câu hỏi tiểu luận, thuyết trình

- 162) Tìm hiểu mối quan hệ giữa Nhà nước và Đảng cộng sản trong hệ thống chính trị nước ta hiện nay.
- 163) Tìm hiểu thể chế đảng cầm quyền ở một nước nào đó (ngoại trừ Việt Nam).

